Ч. 3. Pocztowa należytość opłacona ryczałtem.

Львів, неділя 8. січня 1928.

Рік XXX.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

Телеф. Редакції: 29-41.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Друкарні: 29-26.

З першою зорею.

Святвечір. З появою першої зірки засідає за святвечерю українська сімя. Так велить старий звичай. А цей звичай такий богатий! Радіють батьки, коли молодь з набожністю виконує його вимоги. І пильно дбають, щоби в чому не відступлено від його неписаних приписів. Бо в цьому звичаю відживають між нами минулі покоління, що так само як і ми, трудилися на рідній землиці, промощували нам шлях до кращої будучини, а в Святвечір з тугою зустрічали першу зорю — зорю Надії.

Святвечір. З під сільських стріх несеться радісний гомін чарівної коляди. Рікрічно вона лунає. Співали її батьки, діди, прадіди. В сиву давнину зродилася, а мовою вічної молодости до нас промовляє. Бо зачаровані в ній молодечі пориви многих поколінь, бо голос предків в ній до нас говорить.

Завтра Різдво. Схід сонця привітаємо піснею предків у стіп Новонародженого. Сіятимуть очі молоді. Цеж її свято. Довго на нього ждала, дні та години числила. А батьки? Глянуть оком на церкву: як богато нема вже в живих з поміж тих, з якими звязані довгі роки спільних трудів, спільних радощів і болів!...

„Вселенная веселися...“ — пронесеться з сотень грудей. І в похвальній пісні Новонародженому загубиться журба і смуток.

Всі обєднаємося в одну велику громзду. Бо, починаючи з появи першої зірки на небосклоні в Святвечір, всі ми — українці, де не жилиби — чи на рідній, кордонами поораній землі чи на чужині, в тюрмі чи на волі, переживаємо спільні настрої, передумуємо спільні думки, блукаємо по шляхах минулого, снуємо мрії про майбутнє. Ми-ж діти одної сімі, великої Української Сімі!

І прийде до нас спомин. І понесе нас поза межі наших сіл, на Визвольницький Шлях, на якому могили Героїв похилими хрестами вітають святвечірню зорю. Згадаємо Святвечір з перед десяти і девяти літ, коли над Українським Вефлеємом вперше після соток літ знову засіяла зоря української державности. Йшли ми за нею, найкращі з сучасного покоління в цім поході складали на жертвеннику Батьківщини найбільшу жертву: жертву крови.

Зайшла за хмару зоря з над Українського Вефлеєму...

Та її сяйво живе в душах наших, дає напрям нашим думкам і вчинкам, скріпляє нашу в ру в поб ду Правди на Українській Землі.

Опромінені її сяйвом зустрічаємо Різдво Христове. *М. С.*

Коляда „Рідній Школі“.

Основним правом кожного народу виховувати молодь в рідній школі. Цього права на наших землях береже від давна „Рідна Школа“, удержуючи цілу низку всенародніх, середніх і фахових шкіл, бурс, захоронок, курсів для неграмотних. Таким чином завдання „Рідної Школи“ під теперішню хвилю є дуже відповідальне. До виконання того завдання потребує „Рідна Школа“ грошей, грошей і ще раз грошей.

Тому на поміч „Рідній Школі“ мусить прийти край і еміґрація. „Рідна Школа“ мусить здобути як найширшу піддержку: матеріяльну й моральну.

Про обовязок супроти „Рідної Школи“ мусимо тямити зокрема підчас свят Різдва Христового.

Різдво Христове — свято радости. З ним звязано у нас свято „Рідної Школи“. Славлячи Новонародженого Спасителя, складаємо жертву на установу, яка піклується долею молодого покоління, даємо „Рідній Школі“ дар на „Коляду“. І віримо, що виховане в національному дусі чергове покоління здійснить заповіти великих духів Української Землі.

Цього року матеріяльний стан „Рідної Школи“ головно ізза повені, грізніший, як минулими роками. Мимо того збільшено число шкіл, отже зросли видатки. „Рідна Школа“ бореться з поважними недоборами.

Всеж спільними зусиллями краю та еміґрації підчас традиційної збірки на „Коляду“ можна цей стан не тільки поправити, але й дати „Рідній Школі“ змогу проводити дальшу розбудову нашого приватного шкільництва.

Тому нехай ніхто не відказується від помочі при уладженню збірки дару на „Коляду“, нехай ніхто не відказується від зложення відповідного дару на вдержання й скріплення завязку рідного шкільництва.

Цей дар нехай буде масовою заявою, що ми не хочемо чужої школи на нашій прадідній землі.

Цей дар нехай буде всенародною маніфестацією за „Рідною Школою“.

ГОЛОВНА УПРАВА „РІДНОЇ ШКОЛИ“:

Ілля Кокорудз, вр., голова. **Михайло Струтинський, вр.** секретар.

Андрій Зелений, вр., о. Леонтій Куницький, вр., Д-р Юліян Савчак, вр., Теодор Мартинець вр., Омелян Терлецький, вр.

Рік 1927 в політичному життю зах.-українських земель.

Минулий рік богатий на політичні новотвори на західно-українських землях. На жаль, ці новотвори не є виявом зрижничковання нашого політичного життя. Повстали вони, бо або були потрібні чужій силі, або потрібні були політичним промисловцям для заспокоєння їхних отаманських амбіцій.

Останній Народній Зїзд з листопада 1926 р. був наглядним виявом сили молодого Українського Націонал Демократичного Обєднання. Цієї сили не доцінювало стороже око аґентів Третього Інтернаціоналу. Сподівалися вони, що Обєднання під першим сильнішим натиском розлетиться. Для такого наступу сформовано неприродний зліпок з сельсоюзів з Волині і галицьких молодомосквофілів з під стягу „Волі Народа“. На загальних зборах „Рідної Школи“ і „Просвіти“ під кінець 1926 р. зроблено першу спробу сил, перший наступ на національний табор. Цей наступ отворив очі всім тим, що сподівалися нишком, з боку переждати горячий час внутрішньої боротьби, відмежовуючись від неї кличем „моя хата з краю“.

Щоби викликати хаос внутрі національного табору, по наказу „згори“ утворено „партію праці“. Та ця диверзія не мала більшого успіху. Мимо великого грошевого вкладу, мимо великих засобів, викинених на видавання „Ради“ і „Праці“, ця „партія“ поза гуртком людей, звязаних з нею своїм прожитком, та анархістичних одиниць зпоміж інтелігентних неробів на провінції — не має ніяких організаційних успіхів, веде сухітиче життя. Дарма, що в згаданих газетках її ватажки на всіх і вся громи кидають, всіх і вся опльовують. Плян творців „партії праці“ не вдався, від вереску „працівників“ Обєднання не розвалилося.

Не видержав життєвої проби „Сельроб“. Розколовся скорше, ніж можна було сподіватися. Відскочила від спілки з посольськими „сельробами“ львівська трійця (Вальницький, Заяць і Пелехатий), а з нею й їхня москвофільська компанія. Повстала нова партія: „Сельроб“ — Лівиця. Після розколу стали собі „праві“ й „ліві“ сельроби говорити правду в очі. І вийшло таке: яке їхало, таке здибало, обоє — одноє, оба „Сельроби“ одним миром мазані. Одні: крутії, недоварені політики, що гонять за наживою. Другі: на червоно помальовані старі москвофіли, що в день співають „інтернаціонал“, а в ночі крізь сон пригадують собі „Боже, царя храні“.

Тепер опікуни сельробівців заходяться, щоби їх якось помирити на час виборів. Не має сумніву, що опікунам це вдасться, бож без їх засобів сельроби не істнували би.. Хоч сварка сельробівців з огляду на вибори ненаручна для опікунів, всеж вона кінець кінців виходить їм на користь: тепер волинські сельробівські дячки зі себе вискакують, щоби доказати, які то вони завзятущі інтернаціоналісти: Маківка (б. посол) стидається, що ще перед двома роками хотів робити політичну карієру на церковній справі; Козицький (б. посол) бється в груди, мовляв — велику помилку зробив, що брав участь в церковному зїзді, в церкві на крилосі співав, батюшкою зробитися хотів. А поповичі з „Волі Народа“ облудно бються в груди і на закиди москвофільства з боку волинських сельробівських дячків по фарисейськи сповідаються: „національне питання — складна штука, нехай буде так, як скаже мама (Москва!)“

Словом — політичний цирк...

Не видержала життєвої проби й Соціялістично-Радикальна Партія. Її ряди вперше захиталися давніще. Відскочили від неї „радикальні дуби“: Твердохліб, Данилович, Лаврук і иже со ними. Відскочили і звили собі хлібоїдське кубелечко. Після цього радикали спробували відбитись, підсмарувавши свою програму есерівським сосом з Праги (виробу Микити Шаповала), притягнувши кілька одиниць споміж волинських есерів (соціялістів-революціонерів).

Та ось на передодні виборів приїхав до краю старий грішник — „батько“ Трильовський. Приїхав і зголосився до партії і по мандат. Радикали забундючилися, не хотіли пустити плазом давніщих гріхів „батька“. І сказали: „найперше подивимося, „батьку“, в твою табулю“. А „батько“ образився, не забажав чекати (вибори-ж за плечима). І обнюхавши всі партії (з хлібоїдами включно), основав собі власну партійну крамничку, називаючи її: Соціялістично-Радикальна

Pr. 443/27. Sąd okręgowy karny we Lwowie postanowił na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu prokuratora przy tymże Sądzie: a) zatwierdzić po myśli przepisu z art. 77-go rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 0. maja 19 7 Dzup. Nr. 45 poz 398 ex 1927 dokonane dnia 27. grwdnia 1927 przez Dyrekcję Policji we Lwowie zajęcie czasopisma „Swoboda“ Nr. 1 z dnia 2. stycznia 1928 z powodu że zamieszczony w tem czasopiśmie artykuł pt. „Chliboidśke zbihowyszcze“ zawiera w sobe znamiona wystepku podburzania z § 302 k. i art. I. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 10 maja 1927 Dzup. Nr. 45. poz. 399. b) wydać po myśli przepisu z art. 77 cytowanego rozporządzenia zakaz dalszego rozpowszechnianiania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie pod rygorew następstw przewidzianych w art. 60 tegoż rozporządzenia — Lwów, dnia 31. grudnia 1927. Hawel

партія (Лівиця). Відтак він знюхався з сельробами і поїхав на Гуцульщину полювати по мандат.

Після цього на правих радикалів напав білий страх. Цеж не шутки: завдяки диверзії „батька“ Кирила можуть вийти з виборів в порожні... Що вони роблять? Єднаються з „сухітничою партією праці“ (має гроші!) і недобитками з соціял-демократичної партії. І виходить таке: „банкроти всіх країв єднайтеся!“

Щоби підкреслити неприродність цього звязку, вистане пригадати: „працівники“ є політичними москвофілами, харчуються з того самого жолоба, що й сельроби; а радикали займали досі у відношенню до Радянської України крайно вороже (майже петлюрівське!) становище, навіть гримали на Обєднання, мовляв — Обєднання зизує в сторону Харкова.

Тепер опікуни сельробів в кулак сміються, руки затирають: завдяки „батькови“ Трильови на їхнє подвірячко заблукалися радикальні голубчаки...

Наш огляд західно-української політичної саламахи був би неповний, якщо не згадали би ми недобитків сельсоюзовців під командою Павла Васильчука і політичних заробітчан з варшавської „Української Ниви“. Павло Васильчук нюхає на всі боки, хто більше заплатить і за всяку ціну хоче перевести до сойму свого брата Антона, патентованого угодовця (холмського Даниловича). А група „Української Ниви“ — це гурток еміґрантів з Великої України, які дістали право „обивательства“ на те, щоби оснувати на Волині нову хлібоїдську партію.

На кінець: в горячий передвиборчий час в Галичині витягнули властьімущі на поверхню політичного життя дві ґрупи москвофільських мамутів (цареславників) і їм поручено відігравати подібну ролю, яку від кількох літ відіграють Данилович і Ільків.

Сумний образ політичного розвалу на передодні виборів до сойму. Його доповнюють ще політичні отамани в окремих округах, яким запахли посольські мандати.

Отсьому страшному розвалови протиставиться Українське Націонал-Демократичне Обєднання, видержуючи удари з двох боків, з польського та „інтернаціонального“. Обєднання одиноке репрезентує український національний табор. Воно є одинокою партією, якої не вдалося розсадити ворогам з ліва і з права. Його вплив в нашому народі виказали останні Загальні Збори „Рідної Школи“ і „Просвіти“. В його лоні ґуртується здорова частина народу. З гордістю стверджуємо: в його орґанізованих рамах ґуртується більшість західної вітки українського народу. Зникають „невтральні“ ісповідники фільософії „моя хата з краю“, суспільність ділиться на національний табор і табор „інтернаціональний“. Перший суцільний. Другий хаос, соціялістична саламаха.

Західно-українська кооперація в 1927 р.

З розмови з директором Ревізійного Союза — І. Филиповичем.

Як представляється західно-українська кооперація в 1927 році в порівнанню з попереднім роком?

— Численно ось як: В 1926 р. Ревізійний Союз мав 1510 членів, в 1927 році 1943. Поза Ревізійним Союзом остають або нежиттєздатні кооперативи, або такі, що не виконують доручень централі, їх є 577 (або мають за мало членів, або виказують за малі оборотові фонди, або неправильности в діловодстві і т. д.). Повітових Союзів Кооператив мали ми в 1926 р. — 26, в 1927 році — 34. Крім цього є 6 кооперативних осередків, які підготовляють ґрунт під створення Повітових Союзів. Таким чином орґанізаційна сіть обіймає в Галичині 40 повітів. Є повіти, в яких нема ані Повітового Союза ані організаційного осередка, ані відповідної міської кооперативи, яка тимчасово обслуговувалаби сільські кооперативи. В деяких повітах (як прим. Броди Сянік) заступає повітову централю філія Народньої Торговлі, при якій працює нами оплачуваний орґанізатор кооператив.

— А на Волині?

— Там кооперація розвивається буйно, одначе здебільша самочинно, тому богато нежиттєздатних кооператив. В додатку там кооперація стрічається з перепонами з боку адміністраційної влади і судів. Слід теж зазначити, що на наші волинські кооперативи старається поставити свою руку польська кооперація. Ці спроби йдуть ріжними шляхами. До кооператив, які не належать до Ревізійного Союза, присилає своїх ревізорів варшавська „Рада Кооперативна“. Така ревізія коштує кооперативу щонайменше 300 зол. Розуміється, що для молодої кооперативи така ревізія буває звичайно гробом.

Для наладнання кооперативного апарату на Волині Ревізійний Союз оснував інспекторат в Луцьку та удержує 8 організаторів.

— Що собою уявляє персонал, який обслуговує сільські кооперативи?

— З року на рік щораз більше виробляється. Морока з місцевими амбіціями. Коли хочеться дати кооперативі фахового крамаря чи бухгальтера хочби з сусідного села, часто підноситься протест, мовляв — не хочемо „зайди“. У сільських самоуків кооператорів є сильний нахил вчитися кооперативного діловодства. Ревізійний Союз докладає всіх сил, щоби цю жажду знання заспокоїти. Тому м. и. устроює курси для інструкторів (практика виказує, що такі курси мусять тривати щонайменше 4 місяці, бо инакше годі обняти матеріял). Опісля підготовані вже інструктори ідуть на повіти, або остають при централі.

— Чи заці́кавлення кооперацією на селі дальше зростає?

— Безумовно. Показчиком цього число членів по деяких кооперативах. Є села, що мають — скажім — сто господарств, а кооператива числить 200 членів. Значить, з деяких хат вписується в члени кооперативи більше осіб (батьки і діти). Біда тільки з славним українським „індивідуалізмом“: буває, що кожний присілок хоче мати свою окрему кооперативу, кожна партія в селі — „свою“. Не хочуть лучитися в одну більшу, життєздатну кооперативу, яка малаби свої філії; кожна така присілкова чи „партійна“ кооператива хоче бути самостійною. Розуміється, на цьому терпить кооперативна справа.

— Як розвивається кредитова кооперація?

В 1926 р. мали ми 120 кредитових кооператив, в 1927 р. — 180. Кредитову кооперацію годі розвинути на більшу скалю, бо нема засобів. Є серед кооператорів думка, щоби нашу кооперацію сцентралізувати. Одначе центр (Ревіз. Союз) з цею думкою не годиться. Центр заступає становище, що окремо треба трактувату кооперацію споживчу, окремо сільсько-господарську, окремо молочарську, окремо кредитову.

Річ в тому, що в деяких повітах (Боршів, Золочів, Перемишляни) оборот сільсько-господарськими продуктами куди вищий ніж споживчими. Це богатші повіти. Зате в гірських повітах краще розвивається споживча кооперація. Великі вигляди перед розвитком молочарства в гірських повітах. Та покищо цей терен ще слабо вистудійований і за мало фахівців, які моглиби його опанувати. І ніде правди діти: 1) за мало маємо матеріяльних засобів, щоби туди кинути відповідну скількість центрифуг і т. д.; 2) полонини у великій скількости в жидівських руках.

Рік 1927 в світовій політиці.

Минулий рік стояв під знаком подій в **Китаю**. Це й є одним з доказів, що центри (осередки) міжнародного життя, вийшовши раз з вузких заливів Середземного Моря і Антлянтійського Океану, поволі пересуваються на широкі простори Тихого Океану. Китайська революція відбилася і на европейських відносинах. Одним з її наслідків було зірвання взаємин між Анґлією і Радянським Союзом, що мало так велике значіння для цілого світа. Що собою уявляє китайська революція? Проти кого звернена вона? В дійсности в Китаю йде жорстока домашня війна. Воюють між собою численні ґенерали і ґубернатори провінцій. В цій братовбичій війні затрачується основне змагання китайських націоналістів обєднати великанські простори Китаю і створити один центральний уряд. На початку 1927 р. під впливом большевиків революційний рух в Китаю мав протиевропейський, головно протианґлійський характер. Через те анґлійська торговля понесла великі втрати. Та протягом кількох місяців анґлійські політики зуміли опанувати положення в Китаю, довели до узгіднення там політики великодержав (Франції, Італії, Америки та Японії) і сьогодня в Китаю йде сильний протибольшевицький рух з одного боку, а змагання зблизитись до Анґлії з другого.

А Радянському Союзови доводиться одночасно поважно числитися зі змаганням **Японії** поширити свої впливи на Далекому Сході, відірвати від Радянського Союза сусідні землі.

Радянський Союз не мав в минулому році щастя в заграничній політиці. В тяжке положення постатив большевиків анґлійський уряд, зриваючи з ними зносини в дуже різкий спосіб. Большевики заявляли готовість йти анґлійцям на всі можливі уступки, щоби тільки добитися віднови зносин. Та анґлійці обурені за пакости в Китаю і не кваплються навязувати взаємини з Москвою, яка в додатку доскулювала їм, піддержуючи страйк вуглекопів. За ударом в Льондоні слідував удар в Парижі. Французький уряд примусив Чічеріна забрати собі Раковського, який був в Парижі радянським послом. І тут о мало що не прийшло до зірвання зносин. Не повезло большевикам і в Женеві, куди посилали вони свої делеґації на міжнародню економічну конференцію і на підготовчу конференцію в справі розоруження. Крім цього повагу большевиків в світі підрвали такі події, як участь їхнього посольства у віденських заворушеннях, участь їхніх аґентів в заворушеннях на острові Ява і в повстанню індійців в Болівії, зносини їхніх аґентів з американськими повстанцями і македонськими комітаджами і т. д. Все це вийшло на верх і причинилося до створення морального фронту проти Радянського Союза. А цей протибольшевицький настрій скріпили розстріли в Москві без суду. В цім році різко протибольшевицьке становище заняли й робітничі і соціялістичні орґанізації, як амстердамський інтернаціонал, анґлійські тредюніони (професійні союзи), американська федерація праці. В порівнанню з цими неуспіхами блідо представляються успіхи большевиків: торговельний договір з Латвією, договори з Туреччиною, Персією і Афґаністаном та поширення впливів у Монголії. А в нутрі Радянського Союзу політичне життя стояло під знаком розколу большевицької партії. Її єдність належить вже до минулого.

На Радянській Україні в минулому році слід перше всього піднести поважні поступи на культурному полі. Національна стихія щораз сильніще доскулює московсько-жидівській комуністичній партії. Вона хоч не хоч мусить приймати в свої ряди щораз більше українського елементу. Московський „третий інтернаціонал“ мусить щораз нові штуки видумувати, щоби опанувати українську стихію.

В Анґлії минулорічний буджет замкнено 37 міліонами фунтів штерлінґів недобору, а це пояснюється зменшенням доходового податку. По обрахункам економістів національне майно зменшилося на 3 міліярди фунтів штерлінґів — така то ціна останніх страйків. Щоби забезпечитись проти страйків, уряд Болдуіна перевів в парляменті закон, який суворо карає за загальні страйки не з чисто економічних причин. Анґлійська держава (британська імперія) поволі перемінюється в свойого рода „малий союз народів“ і домінії здобувають щораз більший вплив. Завершенням цього процесу буде окрема конституція Індії. Для цеї справи утворено окрему парляментарну комісію. Зрештою індійські націоналісти вже заздалегідь цим невдоволені і проповідують бойкот комісії. Також постепенно зміняється відношення Анґлії до тих областей, над якими вона має протекторат чи виконує мандат. Наприклад Єгипет і Ірак здобули собі самостійність. А всі вони скорше чи пізнійше зробляться рівноправними членами британської федерації.

У Франції держиться твердо при владі уряд Поанкаре, хоча не має в парляменті більшости. Довіря до уряду Поанкаре, який зумів стабілізувати франк, так велике, що радикально-соціялістична опозиція мимо охоти повалити його примушена голосувати за урядовими внесками. Парлямент ухвалив нову виборчу ординацію, в якій привернено одномандатові округи. В краю йде енерґічна боротьба з комуністичною окупацією. В области заграничної політики Франція зблизилася до Анґлії (президент Думерґ їздив в гості до Льондону). Заострені в один час взаємини з Італією значно поправилися. В цім році ще більш покращали взаємини з Німеччиною (підписано німецько-французький договір, зменшено число війська в ренській области).

В Німеччині минулий рік зазначився дальшим внутрішним скріпленням держави і економічним зростом. Німеччина ввійшла до Союза Народів як рівноправний член. З її голосом всі дуже числяться, що у великій мірі треба приписати хистови міністра заграничних справ Штреземана. Під кінець року заблисла Німеччині надія на провірення справи німецьких репарацій в звязку з загальним упорядкованням міжсоюзних воєнних довгів.

В Італії фашистівська влада держиться міцно. Муссоліні міг з гордістю відсвяткувати пятиліття „походу на Рим“. Йому вдалося побороти одну з головних перепон і стабілізувати (утревалити) ліру. З неменшою енерґією переводить Муссоліні перестрій Італії на „корпоративну“ державу, в якій на місце парляменту має прийти дорадча установа, зложена з представників окремих станів, контрольована фашистівською партією. Італія, заключивши воєнний договір з Альбанією, міцно усадовилася на Балкані, загрожуючи Югославії. (Слід памятати, що Угорщина є в союзі з Італією!).

В Еспанії на місце парляменту заведно дорадчу установу — станове зібрання, яке має підготовити перехід до „справжнього“ парляменту.

Югославія крім загрози з боку Італії має внутрішні клопоти. Не можуть погодитися серби з хорватами і словінцями (хорвати і словінці — католики, серби — православні; серби прихильники централізації, хорвати і словінці прихильники федерації).

Болгарія не може піднятися з економічної руїни, спричиненої війною. Відрадним явищем нахи

до зближення до Югославії. Переноною македонська справа.

В Румунії минулого року зайшло богато важних подій: впав уряд ген. Авереску, прийшов знову до влади всесильний Братіяну; помер король Фердинанд; на престолі засів його шестилітний внук Михайло; зголосив претенсії до трону принц Карло (батько Михайла) який чотири рази зрікався трону; помер Братіяну, а на його місце прийшов його брат, якому приходиться вести боротьбу з селянською партією, що дуже його скубе з усіх боків.

В трьох балтійських державах — **Латвії, Фінляндії та Естонії** відбулася зміна уряду, при чому в двох перших провалилися соціялістичні уряди. В них державах перехрещуються впливи західних держав і Радянського Союза, тому не даром називається їх Балканом північної Европи.

В Польщі уряд Пілсудського боровся цілий рік з соймом, який вкінці скінчив своє життя. Одначе спір непокінчений. Він наново вирине в новому соймі. Під кінець року вибух в острій формі конфлікт Польщі з Литвою. В цей конфлікт (непорозуміння) мусіла змішатися Рада Союза Народів. Вона його злагіднила, одначе спірне питання (Вильно!) дальше не вирішене.

Литва думає про зміну конституції і ослаблення парляментарного устрою. Значить, тут відбувається такий самий процес, як в Польщі під диктаторською рукою Пілсудського чи в Еспанії під кормигою ген. Прімо де Рівери.

Зєдинені Держави північної Америки дальше тягнуть зиски зі світа, позичаючи доляри. Не хочуть мішатися в европейські справи, хочуть тільки, щоби Европа платила точно проценти. За те простягають лапу на полудневу Америку, хочуть там закріпити свої впливи. По дорозі впоралися з Нікарагуою і добилися значних уступок в Мексику.

Союз Народів в мин. році головним чином був місцем зустрічей державних мужів всіх держав. Одначе Союзови ще далеко до вирішування поважніщих питань, які грозять війною. Він покищо обмежується до злагіднювання непорозумінь між окремими державами.

В 1928 р. відбудуться парляментарні вибори в Англії, Франції і Німеччині а крім цього в деяких менших державах, як прим. в Польщі. В Америці відбудуться вибори президента. Все це матиме рішаючий вплив на те, якими шляхами піде світова політика, бо прихід до влади таких чи инакших політичних угруповань може значно змінити напрям світової політики.

„Через Рідну Школу" — до могучости України.

За історичної шляхецької Польщі заборонений був вступ до тодішної школи для селянських панщизняних дітей. І це було щастя для українського народа. Якби не ця заборона, то селянські панщизняні і робітничі українські діти так само булиб спольщилися, як спольщилися діти українських магнатів та української шляхти в польських школах.

Як розлетілася історична шляхоцька Польща, тоді й Поляки зачали дбати більше про загальну освіту і особливож під Австрією наставляти польські школи. Та в Австрії була конституція і вона дозволяла також українським громадам закладати українські школи. Так повстали були в Галичині не тільки польські, але й українські школи.

На північно-західних українських землях, що оставали під російським ярмом, всі школи були російські. Аж тоді, як ті землі в часі війни заняли були австрійські і німецькі війська, стали там заклададати українські школи. За короткий час української влади на тих землях число українських шкіл значно зросло.

Як Польща заняла українські землі, то застала була в Галичині 2612 укр. народніх шкіл; на Волині, Холмщині, Поліссю і Підляшу 1050 укр. нар. шкіл — **разом 3662 укр. народніх шкіл.**

Сучасна Польща ліпше розуміє значіння школи, як це розуміла стара історична шляхоцька Польща. Сучасна Польща добре знає, що за помічю школи можна найпевніше винародовити українців. Бож ясна річ: яка школа, такі будуть діти, така буде молодь, а як буде вихована дітвора, таким буде й народ.

Стара історична польська школа перевернула на польське копито українських магнатів і українську шляхту. І нині такі графи Потоцькі, Санґушки, Сапіги, князі Чарторийські та інші — хоча походять зі старинних українських родів — зачисляються до поляків а заразом є завзятими ворогами українського народу.

І провідники сучасної Польщі пішли до голови по розум тай кажуть: Могли наші прадіди за помічю школи спольщити українських магнатів і українську шляхту, то чомуж не моглиб ми спольщити тепер українських міщан, селян і робітників? Тільки спольщити українські школи, а на місце українських учителів понастановлювати учителів-поляків — і діло піде гладко як по маслі.

Бувший міністер освіти Станіслав Ґрабскі заявив був отверто, що за двацятьпять літ не буде українського питання під Польщею, бо за той час польські школи спольщать весь український народ.

І дійсно почалася польонізація українських всенародніх шкіл. До тепер спольщено вже більше як 3.000 українських шкіл, переміняючи їх на чисто польські або т. зв. утраквістичні (ніби двомовні), а на ділі також польські школи. Українських учителів і учительок попереношувано до корінної Польщі і там відорвані від свойого рідного пня мусять вони коротати свій вік на засланні і виховувати чужі діти. А на їх місце поприходили учителі поляки і польки, що не вміють і не хотять вміти по українськи, що ненавидять український народ, що мають на цілі збудити погорду до всього, що рідне, що українське та представити всьо польське в такому гарному, приманчивому світлі, щоби маленьких українських діточок збаламутити і перетягнути на польський бік.

Небезпека велика. Бо таким чином чужа школа кожної днини і години підточує український національний орґанізм, як червак підточує дерево, як ржа їсть залізо. І якби так наш нарід не боронився проти того лиха, не находив відповідного ліку, то за якийсь час гинув би так, як всихає підточене дерево, як ломиться й найгрубше залізо пережерте ржою.

Проти того ворожого натиску створив український нарід свою твердиню-фортецу, а нею є „Рідна Школа".

Це величнє слово „Рідна Школа" вливає в нас духа до боротьби, будить в нас надію на повну побіду. Ця „Рідна Школа" є заразом пострахом для наших ворогів. Бо де працює „Рідна Школа", там нема місця для темноти, для визиску, для баламуцтва. Там запевнена будучність нашого молодого покоління, а тим самим і будучність нашого народу.

В останньому числі „Свободи" подані цифри, з яких шановні Читачі переконалися, яку величезну роботу робить „Рідна Школа", скільки шкіл, захоронок, курсів, бурс і т. п. установ удержує для української дітвори й молоді!

А оборонна акція? „Рідна Школа" дала почин і веде шкільний плєбісцит за українською школою на всіх українських землях під Польщею від Карпат аж по Пінські болота. Проти всіх кривд, надужить, зловживань і т. п. ворожих ділань, про які довідається „Рідна Школа", вносить негайно жалоби, спротиви, рекурси, уділяє правних інформацій, як боронити свого права проти насильства.

„Рідна Школа" йде неустрашимо вперед до боротьби за душу нашого молодого покоління, себто за долю цілого народу. І її праця увінчалабся куди кращими успіхами, якщо нарід зрозумів би підставне і першорядне значіння „Рідної Школи", а в слід за тим в кожній українській громаді повстав діяльний кружок „Рідної Школи", а кожний українець і кожна українка, кожна читальня, „Луг", Сокіл", кооператива і кожне українське підприємство стали членами „Рідної Школи" і всі правильно кожного місяця складали бодай 1 проц. своїх брутто доходів на „Рідну Школу".

Річ ясна — в день Різдва Христового не сміє бути українця, українки чи української установи, що не післалаб дару як „коляду" до „Рідної Школи". Цеж Дні „Рідної Школи", в яких повинен обєднатися весь український нарід під прапором „Рідної Школи".

Бо через „Рідну Школу" веде шлях до воскресення України!

Іван Герасимович

Від чого залежить наша побіда при виборах?

Український нарід, що находиться під Польщею, порішив взяти масову участь у недалеких виборах до сойму та сенату. А порішив взяти таку участь тому, бо вважає теперішні вибори одним з етапів безкровної боротьби за свої права як недержавного народу.

Відбуваються віча та довірочні наради, а в найдальших закутинах краю громадяне радять над тим, на кого віддати свої голоси. Приготовляється до виборів і український національний табор, бо розуміє, що вислід виборів це виграна, зглядно програна у боротьбі за права нації.

В отцій статейці застановлюся над чинниками, від яких залежить побіда при виборах.

В виборчій акції зможе побідити тільки та партія, яка піде у бій з великою ідеєю, з ясними і зрозумілими широким народнім масам кличами. Українське Національно - Демократичне Обєднання саме має таку велику ідею. Воно бореться за найвищу мету нації. Воно є партією всього українського народу, а не тільки одної части. Своєю діяльністю обіймає воно всі верстви і всі стани українського народу і змагає до узгіднення і погодження усіх верств нашого народу для одної спільної мети. Тому то Обєднання є партією національної єдности, є партією в повнім значінню того слова національною, бо обіймає весь народ. Таким становищем відріжнює себе Обєднання від партій клясових, які заступають лише частину народу, одну його клясу. Національна ідея є всесильною і під тим оглядом Обєднання має перевагу над українськими клясовими партіями. Воно бореться дальше за землю для селянина, за соціяльні права для робітництва, за розвій українського міщанства, за українську школу і українського вчителя, за права української мови.

Якщо виграна в боротьбі залежала би виключно від ідеї і кличів, з якими ідеться в боротьбу, то побіда Національного Обєднання була би запевнена.

В кожній боротьбі відносить побіду той, хто краще зорґанізований, хто має більше борців, які боряться за побіду. Національне Обєднання має много ідейних працівників, які готові весь свій труд, своє здоровля і життя посвятити за побіду національної ідеї. Крім цього в його рядах є солідарність та згода, а нема роздорів, особистих амбіцій, партійної гризні. Орґанізаційний апарат нашої партії є наладжений в цілому краю. З цього слідує, що і під орґанізаційним оглядом та щодо скількости партійних робітників наша партія стоїть краще від других і може числити на побіду.

Найслабшою сторінкою національного табору, це фонди! Виборча аґітація вимагає великих матеріяльних засобів, великих грошей на відозви і летючки, на брошури, побільшення і уліпшення преси, на поїздки, на постійних орґанізаторів а вкінци на картки до голосування. Другі українські партії і ті, що орієнтуються на Москву і ті, що орієнтуються на Варшаву, мають на вибори великі матеріяльні засоби. Українське Національно-Демократичне Обєднання будує всю свою працю на власних силах українського народу. Воно не може рівнатися щодо грошевих засобів, потрібних на виборчу аґітацію, з другими українськими партіями. І під тим оглядом ми не числимо на чужу допомогу, — потрібні матеріяльні засоби мусимо здобути власними силами. Кожний націоналіст мусить зложити свою лепту на **Народній Виборчий Фонд.** Чиж маємо програти вибори через брак грошей? Ні! Загал не сміє до цього допустити і не допустить! Дрібними жертвами здобудемо великі засоби і побідимо при виборах.

Володимир Целевич.

Святий Вечір на Галицьким Поділлю.

Як всюди по великій українській землі, так і у нас на Поділлю обходять наші люди Різдво Христове і Святий Вечір дуже урочисто. Приготовляються до цего великого свята вже кілька тижнів наперед, особливо молодь. Кожний хлопець чи дівчина мусить мати щось нового з одежі, „бо то три дні свят" і не годилося би весь час ходити в одній одежі.

Господині білять хати і роблять порядки по хатах, дівчата вишивають фартушки, сорочки, хусточки тощо, бо на так великі свята мусить бути все нове і в порядку. Вечерами сходяться дівчата і виробляють найріжнородніші квіти з паперу, щоби прикрасити образи. Батьки мелють в млинах муку, йдуть на торг до міста, щоби купити все потрібне, і так не замітно приходить і сам день святого вечера.

Вже від самого досвідку великий рух по хатах. Мами випікають книші, колачі, пампухи і т. д.

Вечоріє. Господині по хатах аж пріють, щоби на час було все готове. А є що готувати, бо після старого українського звичаю мумусить бути дванацять страв.

Коли на небі покажеться перша зірка, готуються до святої вечері. Зі скрині вибирають необхідні річи, бо на Різдво не випадає „рипатися" до скрині. До хати вносять сіно і солому з озимини. Сіно кладуть на стіл, причім квокають як квочка, щоби добре велися курята. Під стіл ставлять кілька перевесел, котрими на другий день свят обвязують пні дерев по садах, бо то буде хоронити їх від хробац-

тва і т. д. Господар дому йде до стодоли і приносить сніп пшениці („дідуха"), а переступивши хатний поріг, говорить: „Вінчую Вам, панове господарі, з тими святами, щоби Ви тії свята щасливо опровадили і до нового року дочекали, а від нового року до Богоявлення, від Богоявлення до Воскресення, а від Воскресення до сто літ, доки Вам Пан Біг назначив вік, дай, Боже, добрий вечір". Всі присутні відповідають: „Дай, Боже здоровля".

Дідуха кладуть в кут на почесне місце. Стіл застелюють білим обрусом, кладуть два бохонці хліба, засвічують свічку і розпочинається вечера. Помолившись, всі сідають довкола стола, господиня ставить наперед миску куті себто вареної пшениці заправленої медом. Потім іде риба, пироги з сливок, бульба з олієм, капуста, голубці, каша, опеньки і т. д., щоби дотягнути дванацяти страв. По вечері знов всі моляться, дякуючи Богу, що дав щасливо дочекати того вечора. По молитві всі колядують.

Найбільше улюблена коляда „У Вефлеємі нині новина". З огляду на останні слова: „Глянь оком щирим, о Божий Сину, на нашу землю, на нашу Вкраїну! Зішли їй з неба дар превеликий, щоб Тя славили во вічні віки".

Цілу ніч світла не гасять, щоби досвіта не спізнитися на Утреню.

На другий день солому вимітають з хати і палять десь на городі, так само сіно зі стола і лав забирають, а остається в хаті тільки дідух, котрий стоїть на своїм місци аж до нового року.

Новосілка грималівська, в грудні 1927.

Дмитро Рудяк.

Що для них шкідливе?

Зїзд жидівських рабінів у Львові

У Львові відбувся в днях 27—30 грудня зїзд галицьких рабінів, так званих хуситів. З ріжних сторін краю зїхалося коло 250 рабінів, цадиків і ріжних жидівських „чудотворців", між якими не забракло й белзького рабіна „чудотворця" Рокаха. Зїзд відбувся в салі кіна „Паляс" при участи якої півтора тисячки жидів, яких попри рабінів стягнено до Львова на цю велику політичну маніфестацію.

Перед трибуною уміщено портрети призидента Мосціцкого і маршалка Пілсудського а на відкриття нарад прибув львівський воєвода Борковський з іншими представниками польської влади. Виголошено зі сторони жидівської і польської промови, в яких жиди запевнювали про свою прихильність для польського уряду, а поляки про потребу згідного співжиття обох народів у польській державі. Підчас нарад прийшла телеграма від міністра освіти Добруцького, що побажав рабінам успіху в їх праці.

Над чимжеж радили рабіни, що зїхались так нагло на початку виборчої кампанії і витані так сердечно представниками влади? На дневному порядку поставлено ріжні віроісповідні справи, як обовязкове святкування суботи, боротьба з жидівськими ліберальними організаціями і т. п. Але головною метою, задля якої улаштовано зїзд рабінів, що кермують масами жидівського населення, була справа соймових виборів. І споміж ріжних резолюцій, які ухвалено на зїзді, є найважніша резолюція такого змісту:

„Зїзд безоглядно відкидає думку приступлення жидів до бльоку національних меншостей, уважаючи такий крок недопустимим і шкідливим".

Тільки задля тої резолюції й стягнено до Львова жидівських рабінів, цадиків і „чудотворців" та заплачено їм дорогу, їду і мешкання у Львові, — з чиєї каси, легко догадатись. Правда, вдохновителям зїзду булаб побажана трохи яснійша резолюція, а саме, що рабіни заявляються виразно за підтримкою „урядового бльоку", але те, що на зїзді недосказано, запевнили рабіни приватно.

Сяк чи так, головна ціль жидівського зїзду осягнена: галицькі жиди запевнили поляків, що при виборах не будуть йти з непольськими народами. Для українців це дуже важно знати. Але чи добре зроблять жидівські маси, якщо підуть при виборах за вказівками своїх релігійних і політичних рабінів, це покаже недалека будучина.

Різдво в Радянщині.

„Дні відпочинку" чи християнське свято?

Урядова Радянщина не обходить Різдвяних свят, але все таки в цілім Радянськім Союзі панує в часі від 24 до 27. грудня святочний настрій. Під натиском публичної опінії, радянська влада приневолена це велике свято і надальше зберегти, а зробила це досить хитро, вводячи нове дводневне свято під назвою „дні відпочинку". Таким чином і вовк ситий і коза ціла, бо населення може собі святкувати Різдво, а уряд формально це церковне свято скасував.

Мешканці міст святкують Різдво по новому календарю, але по селах, де населення держиться старих звичаїв, держаться дальше старого календара. Тому й заведені урядово „дні відпочинку" лишились більше на папери, бо величезна більшість населення їх не визнає.

Теперішне святкування Різдва Христового в Радянщині не ріжниться майже нічим від передвоєнного. Навіть зорганізовані комуністи купували в девятім році революції ялинки, а коли дехто робив їм за те докори, відповідали, що роблять це для дітей, які плачуть, бачучи ялинки в некомуністичних домах.

В перших днях революції радянський уряд пробував використати Різдвяні свята до організаційних цілей, зладжуючи на вулицях Москви та інших більших містах протирелігійні демонстрації. Уладжували в часі Різдвяних свят протирелігійні забави, з походами та ріжними сценами, в яких перебрані люди висмівали обряд духовенства і т. п. Однак уряд зміркував, що протирелігійна агітація зміцнила тільки релігійність населення і тому занехав урядову агітацію в тім напрямі. Тільки приватні організації, зложені головно з молоді, авантуруються дальше в часі свят, засмакувавши в протирелігійних забавах.

Новий рік.

у ріжних народів Европи.

В нинішних часах уже більшість народів зачинає новий рік 1. січня. Цей звичай в Европі є від довшого часу. Одначе були й винятки. Росія з поневоленою Україною до 1700 р. рахували роки від 1. вересня. Аж в 1700 р. був виданий наказ Петра І. про початок року 1. січня.

Англія приєдналася до решти Европи ще пізніше. До 1752 р. англійці зачинали новий рік від 25. березня і щойно 1753 рік розпочали 1. січня.

В Румунії, Сербії та в Греції затримався звичай рахувати рік від 1. вересня ще довше. Греція приняла день 1. січня за початок року з початком XX. віку.

Нехристіянські народи рахують роки цілком інакше. Жиди колись рахували роки згідно з так званою Ерою Seleukosa Nikatora, що має початок у 312 році перед народженням Христа. Щойно в XI. віці вони приняли нову жидівську еру, початок якої означено на 3760 років перед народженням Христа. Тому, коли хочемо довідатись, який рік випадає по жидівському календарю, то повинні до християнського року додати 3761 років. Новий рік у жидів припадає на початок або на кінець вересня.

Магометане теж мають свій окремий календар. Вони свої літа рахують відповідно до так званої Геріру, себ-то від втечі Магометта з Мекки до Медіни, від 15. липня 1622 р. по Христі. Магометанські місяці образовуються відповідно до руху місяця, а не сонця, як у нас. Тому-то магометанський новий рік припадає на ріжні дати нашого календаря. З огляду на недогідність місячного місяця, Турєччина в 1677 р. ввела так званий фінансовий рік, який почінається 1. марта.

В справі поділу грунтів.

Заборона дріблення господарств.

Міністерство рільних реформ приготовляє закон, що заборонить надмірний поділ грунтів у Польщі. На підставі цього закона не вільно буде ділити селянські грунти на частки, які не можуть дати утримання одній родині ані не позволяють завести на них господарської праці. Грунт потрібний до такого господарства буде означувати для поодиноких околиць рада міністрів на внесення міністра рільних реформ відповідно до степення рільної культури та господарських умов даної околиці.

Неподільними будуть ті господарства, щодо котрих за життя або по смерти їх власника один із спадкоємців зголосить бажання дістати при поділі спадку ціле господарство, зобовязуючись сплатити інших спадкоємців. Не вільно ділити також худобу, господарське знаряддя і засіви, що належать до такої спадкової маси.

Для улекшення сплати інших членів родини державний Банк рільний буде уділяти спадкоємцям позички.

Володимир Островський.

Марко „Без-нічого".

З життя Холмщини.

I.

Війна багато подарунків зробила Холмщині: землянки, яких тут од віку ніхто не бачив, могилки невідомих вояків по полях, церкви з поіржавілими колодками, високі комини без хат, люде без рук або без ніг і т. д.

Але ні, це не головне.

Мабуть найцікавішим подарунком війни є — люде „без нічого".

Дивуєтесь?

Так є: люде „без нічого". Це цілковито новий тип на Холмщині, якого до війни вона не знала.

Кожний Холмщак до війни мав „щось" дорогого, святого. Мав иноді стільки, що не вміщувалось у душі, що переливалося через край.

Те „щось" було й спільне й особисте, індивідуальне.

Спільне „щось" — релігійність, любов до святошних звичаїв, до рідного краю, до братів, до території, а далі — притягаюча сила до купи, до гурту, одного до одного.

Особисте „щось" було таке ріжноманітне, як саме життя: в одного — городища, в другого — народні пісні, в третього — звичаї та обряди, в четвертого — рідна історія, в пятого — мірники т. д. і т. д.

Тоді людей „без нічого" не було.

Їх дала Холмщині власне війна. Є вони й по селах, і по містечках, і по більших містах. До цього типу належать і всі молоді політики, які, не маючи цього „щось", шукають його в инших, переходячи з партії до партії.

Але правдивий тип людей „без нічого" зустрічається лише по селах Холмщини.

Це ті до трийцяти років селяне, що в моменті вибуху війни були малими дітьми, що зросли на вигнанні по ріжних закутках Росії, пережили там революцію й большевизм і вернулися на Холмщину з хаосом у душі й голові.

Таким був Марко Бережнюк, прозваний селянами „Без нічого".

II.

Був різдвяний „Свят Вечір".

— Паночку, — звернувся до мене старий Бережнюк, мій старий знайомий з сусіднього села — ви тут як сирота, то зайдіть до нас на святу вечерю. Чим хата багата, тим буле й рада.

Я тоді, не можучи дістати вчительської посади, ходив до панського лісу „стоси" рубати. В моїй „коморці" було холодно й вогко. Не було ні часу ні можливости купити хоч би якого оселедця чи шматка білого хліба. Сумно, буденно. Мав намір зараз лігти й заснути, щоб не згадувати, як то колись серед рідні проводив я Святий Вечір, та щоб з туги не розплакатися.

І несподівано така добра нагода: й трохи попоїсти й куті посмакувати, а може й колядок послівати.

— Добре, дякую! — відрухово вигукнув я, — прийду!

Але враз спамятав минулий рік і всяка охота відпала. Згадав власне про Марка, про те, як він струїв той-рік різдвяний настрій і батькам і мені. Недокінчивши вечері, я тоді втік з хати Бережнюків, заблудився в наслідок метелиці в полі й мало що не згинув.

Згадав про все це й почав делікатно відмовлятись:

— Прийду, обовязково прийду, як що до вечора полекшає моя хороба... Я, бачите, сильно простудився...

Я почав навіть штучно кашляти.

Старий Бережнюк пильно подивився на мене (а я ховав очі) й поважно каже:

— Хороба хоробою, але Марко мій — то напевне вас лякає.

— Так, — відповів я щиро, — пощо йому настрій псувати згадкою про Бога, про Холмщину, про рідні звичаї, про колядки...

Старий всміхнувся.

— Паночку, — він сам мене прислав до вас та наказав, що з хати втече, як ви не прийдете.

Із здивованням глянув я на старого: кпить він собі з мене чи що-

— Правду кажу вам: сам мене післав.

В моїй памяти яскраво жила картина святої вечері в хаті Бережнюків. „Ви суєвіри! — Бога нема я сам є богом. От і давайте святкувати моє народження, замісць Христового. Ха-ха-ха! А хіба не дурниці всі ті пироги, та кутя, та узвар. По нашому, по селянсько-робітничому, то їх треба їсти що-дня. Ха-ха-ха! А колядки! Цеж для дурнів. Чиж не краще яка будь частунка!

Марко потягнув з фляшини ще до вечері й в голові в нього шуміло. Він вискочив на середину хати, вдарив закаблуками та заспівав частушку:

По лесах волки живут,
А в селе крестьянки.
З церкві сделаем „сельбуд",
А із риз партянки*)

— Ха-ха-ха! Розумієте, чоловік повинен жити „без нічого". Ось ви кажете піст сьогодня, а я собі ковбасу...

Марко при цих словах витягнув з кишені великий шмат ковбаси, що її вкрав у матері в коморі, й почав їсти зі смаком.

Мати, як це побачила, мало не зімліла з горя.

— Хе-хе-хе! Вам — страх, а мені сміх, бо я сельроб і живу „без нічого"...

*) Онучки

Нагінка на українське приватне шкільництво.

Змушують до польської школи.

Львівська кураторія не тільки не дає дозволу на творення нових приватних українських шкіл, але заборонює навіть домашнє навчання дітвори, хоч воно дозволене виразними приписами незнесеного досі реґуляміну з р. 1909, оголошеного б. галицькою краєвою шк. радою розпорядком з дня 3. червня 1909 р. Цей реґулямін постановляє в § 213, що батьки мають право уряджувати для своїх дітей домашнє навчання і домагатися на тій підставі від повітової шкільної ради звільнення їх дітей від обовязку ходити до публичної школи; вибір домашніх учителів і спосіб домашнього навчання не підлягає ніяким обмеженням.

Не зважаючи на ці ясні постанови реґуляміну, на який шкільна влада нераз доликується, Кураторія заборонила домашнє навчання, проваджене під назвою „збірних лекцій“ по принятому від давна в Галичині звичаєві т. зв. „девятками“ в Пядиках (пов. Коломия) і в Гулькові (пов. Перемишляни), а в Лисиничах (пов. Львів) повітова шкільна рада зажадала звіту, хто і як учить, хоч це, як сказано, шкільну владу не має обходити. Але видно, що це має бути приключка до заборони, аби таким чином змусити українську дітвору ходити до польської школи.

Волять Україну як Палестину.

Де має бути жидівська держава?

Світова війна принесла жидам власну державу, Палестину, що находиться під опікою Англії. Створено там все можливе, щоб забезпечити розвиток жидівської культури. А все таки жиди не дуже горнуться до власної держави і не хотять вертати зі світа до батьківщини, звідки вийшли їхні предки. Навіть ті жиди, що вибралися до Палестини, вертають назад до чужих країв, де чуються більше дома.

Найбільше сподобали собі Україну і тут хотять заложити жидівську державу. Помагає їм більшовицький уряд, що находиться переважно в жидівських руках. На найкращих землях полудневої України утворено, як відомо окрему жидівську республику, а на цілому Кримі переводиться плянову жидівську кольонізацію.

Орган американських сіоністів „Нова Палестина“ дуже невдоволений з того, що жиди занедбують свою рідну землю Палестину. Він нарікає на жидівських капіталістів в Америці, що перестали давати гроші на розбудову жидівської держави в Палестині, а за те викидають грубі міліони долярів на кольонізацію полудневої України та Криму. Московські самодержці зажадали недавно від американських жидів 10 міліонів долярів і вже ті гроші знайшлися. Бо кольонізація України то кращий інтерес як кольонізація Палестини, де арабське населення є у величезній більшости. На кольонізації України зароблять і більшовицький уряд і жидівські капіталисти і жидівські кольоністи, що волять урожайний український чорнозем ніж кам'янистий грунт Палестини.

Нова урядова благодать.

Посиплються наглі грошеві кари.

Воєвідський уряд у Львові оголосив, що всі старостства дістали приказ уповажнити своїх функціонарів (поліцію) до карання за дрібні провини проти санітарних, дорогових, залізничих і т. п. приписів. Кождий функціонар дістане від старостства відповідне письменне уповаження, яке на домагання інтересованої сторони повинен показати.

На заплачену грошеву кару функціонар обовязаний видати з місця наглий карний наказ, віддертий від бльочка, заосмотрений в урядову печатку, день укарання і підпис. В тім наказі має бути зазначена провина без наведення імени і назвиска укараного, оскільки сторона того не зажадає.

Для нашого краю буде це неабияка благодать. Чим властиво пахне оцей найновійший воєвідський розпорядок, опертий на президентськім розпорядку з 27. вересня 1927, легко догадатись. Відтепер особливо населення наших сіл і місточок, де поліційні органи будуть мати найбільше поле до попису з наглим накладанням і стяганням грошевих кар.

Зріст дорожнечі і безробіття.

Обчислено урядово, що в останніх двох роках дорожнеча в Польщі зросла на 34 до 32 процент. Найбільше подорожіло життя в Познані, на Поморю і Шлеську, а зараз потім ідуть міста Львів, Тернопіль, Станиславів, Краків, Лодзь і т. д.

Одночасно зростає в останніх часах сильно безробіття в Польщі. Дня 5. листопада записано по містах 118 тисяч безробітних, а в половині грудня було їх вже 146 тисяч. Тепер число безробітних виносить коло 160 тисяч.

Все те відноситься тільки до великих міст. Безробітними по малих містах і селах ніхто не інтересується, а є їх міліони.

В Америці щораз гірше.

Півтора міліона безробітних.

Америка представляє тепер дивний образ капіталістичного ладу. Американські банки вганяються від надміру грошей, які спливають сюди з цілого світа, а рівночасно півтора міліона безробітних людей не має що їсти. Побіч найбільшого богацтва на світі крайна нужда міліонових мас. Через одно закриття фабрики Форда в Детройт 250 тисяч робітників стратило працю. Навіть найбогатше на світі місто Ню-Йорк має тепер 100 тисяч безробітних.

Нема там безробітних жінок. Вони вдоволяються низшою платою і тому є більше запотрібування на їхню працю.

Від нового року багато фабрик зменшило до 85 процент свою продукцію, а деякі навіть до 70 і 60 прц. того, що доси виробляли. Тому число безробітних буде ще більше.

Передвиборчий рух.

ДОБРОМИЛЬ.

Віче Укр. Нац.-Дем. Обєднання

Повітовий Комітет Укр. Нац-Дем. Обєднання в Добромилі скликав на день 27. грудня п. р. повітове віче при численній участи селян з дооколичних сіл. Віче відкрив голова Пов. Нар. Комітету о дек. Маринович. Реферат на політичні теми виголосив делеґат Центрального Комітету зі Львова Ів. Корчинський. На віче прийшли були також жиди, пепесівці, сельроби під проводом дуба з УІП. якого собі замовили зі Львова. Явився також цілий штаб т. зв. партії праці. Мали вони улаштувати враз із сельробівцями своє віче. Одначе на їх віче явилося всего 20 людей. Тоді рішили піти на віче Обєднання і його розбити. В хвилі як делеґат зачав пятнувати шкідну роботу Сельроба і партії праці, вся ця чесна братія счинила на салі крик. Вправді їх було всього 17, з жидами й польськими пепесяками 27, а грізна постава селянства відібрала їм відвагу. Майже одноголосно ухвалено резолюцію, в якій висловлюється повне довіря проводові УНД-а та взивається всіх до віддачі голосів на лісту Укр. Нац. Обєднання. В часі дискусії виліз на сцену жид Фельзен, що іменем сельробу та т. зв. опозиції хотів по польськи атакувати УНДО. Та присутні селяне закричали його і відібрали йому голос. Пізніше промовляли деякі пани з Праці та Сельробу, та і їх стрінула та сама доля. Селяне обурені на грубі лайки, з якими виступили вожаки Праці, не допускали їх до голосу. Всім наклепам відповідав делеґат. Тоді сельробівці викликали бучу, наслідком чого поліція розвязала віче. Всі селяне удалися до сусідної кімнати, де продовжувалися наради до год. 5-ої вечером. Під кінець присутні учасники вдруге заявилися за єдиним фронтом під проводом УНД-а і з піднесеними пальцями в гору майже заприсяглися, що піддержувати будуть одинокy національну партію УНДО, з нею підуть до виборів та гонити будуть зі сіл партію т. зв. „Праці“, що враз з жидами, поляками (ППС) та продажніми Сельробами приходять туманити людей та розбивати віча.

ЖИДАЧІВЩИНА.

Повітовий Народній Зїзд в Миколаєві

Дня 27. грудня ц. р. в салях Народнього Дому в Миколаєві відбувся Повітовий Зїзд, на який прибули делеґати із 14 громад, в числі 40 громадян. Збори відкрив голова Пов. Нар. Орґанізації п. М. Колодій і зложив звіт з дотеперішньої діяльности Комітету З черги делеґат Центрального Комітету Обєднання виголосив реферат про виборчу ординацію, в якім підчеркнув значіння масової участи та одноцілого національного фронту при виборах. По рефераті зібрані ухвалили доручити Повітовому Комітетові підготовку та переведення виборів в повіті Рівночасно затвердив Зїзд особовий склад Комітету на біжучий рік з тим що головою остав п. М. Колодій, а секретарем вибрано п. М. Козинського. Зїзд покінчено відспіванням національного гимну.

РАВЩИНА

Віче в Голім равськім.

У вічу взяло участь кількасот громадян, місцевих і з околиць. Наради отворив о. Онишко, місцевий духовник, а після вибору президії голова Повітового Народньог Комітету, п. Л. Данилович виголосив політичний реферат про значіння соймових виборів та потребу орґанізації під проводом УНДО. Хлібоїд з Рави руської, Т. Кушта пробував захвалювати орґанізацію УНС., однак зібрані закричали його окликами протесту і не дали говорити Опісля селянин Гнілець виступив остро проти хрунівської аґітації хлібоїда Заворотника з Угнова, а сел. М. Чорний проти шкідливої роботи сельробівців. Після промови представника віча Ар. Дороша, що накликував до політичної орґанізації, вибрано місцевий виборчий комітет. Вкінци відспівано „Ще не вмерла Україна“.

Орґанізаційний рух.

ЗОЛОЧІВЩИНА.

Повітовий Народній Зїзд в Золочеві.

Дня 24. грудня ц. р. відбувся в Золочеві Повітовий Народній Зїзд, при участи делеґатів із 40 громад в числі 150 осіб. Численно була заступлена місцева інтеліґенція. Зїзд відкрив короткою промою адв. д-р Теодор Ванько а до президії вибрано п. М. Загульського з Розважа та А. Шевчука з Безбрудів. Делеґат Центрального Комітету Обєднання в рефераті вказав на національний стяг, під яким всі українці повин-

---

III.

Згадав я про все це, й рішучо заявив, що не піду, бо мені важко повірити, щоб Марко тепер инакше заховувався, ніж тоді.

Старий тоді дістав з кишені шматок паперу й подав мені. Я з недовірям узяв його й прочитав:

„Ш. П. Я святкую, як і всі холмщаки. Приходьте. Розкажу вам, як я перемінився. З поваж. **Марко**“.

Прочитав ще раз, протер лоба й відповів старому рішучо:

— Добре, буду. Але розкажіть мені, як це сталось.

— Я й сам не знаю. Це його таємниця. Сказав, що тільки вам розкаже.

Моє зацікавлення зросло до краю.

IV.

Сусіднє село, в якому мешкають Бережнюки, близенько, біля чотирох кільометрів. Але я так квапився в дорогу, неначе б мав пройти цілу Холмщину.

Ледви засвітилася на небі різдвяна зірка, я вже був у Бережнюків.

Марко привітав мене так, неначеб нічого не мав мені оповісти.

Старі були щасливі, що свята вечеря цим разом пройде по-божому. Рухалися по хаті, як ті дводневі каченята. То він щось поставить на стіл, то вона, то знов він. Наставили й наклали стільки, що нарешті з-за пирогів уже бачив лише їхні голови. А вони ще щось там носили.

Тим часом Марко мені оповідав про господарку, про життя села, про свої мандрівки, словом не про те, що мене найбільше цікавило.

Я оглянув хату. В кутку — великий сніп—король. Під столом—сіно, на столі під обрусом — теж сіно. На стіні — портрет Шевченка. На лавці біля комина великий горщик, доміркувався, що в ньому солодкий узвар.

Але все це тратило для мене інтерес. Я чекав, коли Марко почне оповідати про себе, але він неначеб і не збірався що-небудь оповісти мені.

Почалась вечеря.

Від чарки до оселедця, від оселедця до чарки й знов наперед —до книшів, пирогів. Нарешті ми дійшли до кутті й узвару. Потім знов вернулися трошки назад до „крупника“ з медом, і цим шляхом дійшли дуже далеко, аж до... колядок.

Заспівали ми гаряче, сильно. Так сильно, що аж кіт зліз з грубки й почав жалісно мявкати.

— Ось, — думаю, — тепер уже Марко почне оповідати про себе, а він усе про щось іншого тягне.

Нарешті старий Бережнюк засвув і зсунувся під стіл на сіно; Бережнюкова якось непомітно сіла на ліжко а через мить уже лежала й хропіла; кіт теж заспокоївся і пішов на піч.

V.

Нарешті терпець у мене врвався.

— Досить відтягати, Марку, оповідайте, що вас так змінило.

Марко щиро засміявся.

— Невже вони мене ошукали? — блимнуло в мене з голові. Це кат-зна що!

Марко споважнів.

— Я й сам не знаю, як поставитись до того, що зо мною сталося. Навіть иноді самому начеб соромно робиться.

— Годі, оповідайте. Я же для цього й прийшов.

— Тільки не смійтеся з мене,— почав Марко, — сталося це так. Памятаєте, коли ви торік утікли з нашої хати, я був уже пяний. А коли мені ще почали допікати батьки, я випив на злість цілу пляшку.

Марко спинився.

— І ось якою бачу, як до хати входять якісь люде — старі дідусі, бабуні, молодші чоловіки й жінки, хлопці й дівчата. Одягнені всі постародавньому, все в полотняних сорочках і штанятах, у постолах, кожухах... Входять, з різдвом вінщують, за стіл готуються сісти. І враз усі скрикнули:

„Тут зрадник народній. Він зрікся нас своїх дідів-прадідів, він глузує з наших звичаїв, з наших колядок з нашої віри“.

— І всі показують на мене пальцями.

„Геть його з рідньої землі“!, хтось гукнув.

„Прокляття на нього за зраду народа“! — вигукнув найстарший дідусь, якийсь мій пращур.

„Прокляття“! — гукнули всі небіжчики разом так сильно й страшно, що в мене мороз пройшов по шкірі.

„Викинути безбожника з християнської хати“! — почувся наказ сивого дідуня“.

— Всі накинулись на мене, схопили мене своїми холодними руками за що попало й викинули на сніг.

— Я від холоду скочив на ноги. Озирнувся — хата, батьки сплять, темно... Мене трясло, як у пропасниці. Очевидно, я звалився під стіл, а потім скотився з сіна на долівку.

Я ясно здавав собі справу, що це був сон, але мої прапрадіди, яких я бачив у цьому сні, весь час стояли перед моїми очима, де я не був і щоб не робив.

— І я уступив перед ними й змінився. Я зрозумів, що в кожному з нас живуть цілі минулі покоління й ми не можемо, не в праві з ними порвати. А коли відбиваємось від старих традицій, від духа батьків, ми є зрадниками. А я зрадником не хотів бути, бо я... холмщак

ві піти до виборчої урни, а зокрема звернув увагу на ворожі сили серед нашого народу, що хотять розбиття українського національного фронту. Закон про виборчу ординацію пояснив д-р Яр. Олесницький. Від жіноцтва промовляла п. Цегельська. В дискусії забирали голос п. Ол. Мацюк, Чучман, о. Кузьма, Загульський, Кіт, Мороз і Видрівський. Зібрані намітили кандидатів до сойму і ухвалили повести працю в тому напрямі, щоби цілий повіт віддав свої голоси на українську національну лісту. Зїзд покінчено відспіванням національного гимну.

ПЕЧЕНІЖИН.

Довірочна нарада в Печеніжині.

Дня 22. грудня відбулися в Печеніжині довірочна нарада для поширення організації УНД-а і вибору місцевого комітету Обєднання. Рівнож були представники зі сіл. Молодятина, Рунґур, Княждвора, Текучі, й Акришор. На збори прийшли радикали і сельроби, щоби їх розбити. Та це їм не вдалося. Збори відкрив п. радник К. Шипайло. До президії вибрано: на голову п. К. Шипайла. п. В. Недільського і п. В. Жупника з Молодятина. На секретарів вибрано пп. Д. Бойчука і І. Дувірака. Делеґат Центрального Комітету Національного Обєднання зі Львова д-р Л. Макарушка говорив про політичне положення укр. народу під Польщею і про потребу політичної організації та одного національного фронту. П. В. Сабат, делеґат з Коломиї, пояснив виборчу ординацію і заохочував всіх, що мають право йти до виборів. В дискусії забирали між иншими голос п. Гриць Дувірак, голова радикальної партії на печеніжинський повіт і кандидат на посла, п. Іван Самокишин радикало-сельроб і п. Іван Віщук, місто-голова сельроба. Їм відповідали д-р Макарушка, п. Сабат і Д. Кузик. При кінці дискусії забрав голос Д. Кузик і говорив про відношення селян хліборобів до робітників і про становиско в цій справі Національного Обєднання і партії Сель-роб. По вибранню місцевого Комітету з господарем Василем Недільським на чолі, відспівано національний гимн і збори, чи радше віче розвязано. Присутних було около 500 осіб.

ПЕРЕМИШЛЬ.

Довірочна нарада місцевого громадянства.

Величавий Повітовий Народній Зїзд.

Перемишль став під знаком виборів. В четвер дня 28. грудня відбулася довірочна нарада місцевого громадянства, в якій взяло участь понад 50 осіб (мущин і жінок, інтеліґентів і міщан). Проводив дир. Ярема. Реферат про політичне положення в звязку з виборами виголосив делеґат Центрального Комітету Обєднання ред. М. Струтинський. Оживлена, місцями пристрастна дискусія протяглася поза північ. Ця нарада причинилася до прояснення душної атмосфери в Перемишлі, затроєної особистими анімозіями і особистими розходженнями місцевих діячів. На другий день відбувся Повітовий Народній Зїзд. На вістку про Зїзд явилося кількасот осіб. Повітовий Народній Комітет вирішив впустити на салю нарад крім умандатованих відпоручників з сіл також гостей та дати всім приявним право брати участь в дискусії і голосуванню. Таким чином Народній Зїзд перемінився у віче, в якому взяло участь около 800 осбі. Проводила нарадам президія, в якої склад входили: о. декан А. Борисевич (голова), В. Войтович господар з Трійчиць і Ст. Ґула господар з Медицьких Халупок (заступники голови). Секретарював д-р Ст. Біян.

Реферати (про сучасне положення, ваґу виборчого акту та виборчу ординацію) виголосили: д-р В. Загайкевич, і ред М. Струтинський зі Львова. В дискусії забрали голос: д-р Мик. Хробак, Степан Ґула (70 літній селянин), Осип Макар з Бузькович, Сенечко, д-р Ст. Дмоховський, Кузьмінський з Коровник, о. Михайлів, С. Мигаль дир. Р. Гамчикевич, о. Маринович, Осип з Буцова і ин. Всі бесідники, зокрема бесідники селяне підкреслювали всякі самочинні виступи окремих осіб.

Калабурдницький вибрик двох початкуючих „політиків" стрінувся з належною відправою цілого збору.

Вкінці слід зазначити: підчас промови д-ра Загайкевича на салі завважено брицівського аґітатора (кольоніста Шпунара). Зажадано від нього, щоби вийшов. Він зачав плести, мовляв він теж хлоп. Обурені селяне викинули його за двері.

Листи до братів селян.

Наближається горячий час, вибори до сойму і сенату. Є це тиха війна, не на багнети, але війна, шо вимагає доказу нашого істнування, нашої орґанізації.

До боротьби за наше істнування повинні ми стати всі як оден щоб нікого з селян не бракло при виборчій урні, хто має право голосу. Бо хтож стане за нами, як ми не постоїмо за собою і не виберемо свідомих громадян на послів, котрі не ідуть і не будуть іти проти інтересів селян.

Як між кождим народом є всякі дурисвіти і наємники ворогів, так і між нами є всякі хлібоїди чи так недоїди, що під всякими шумними кличами стараються всіми силами розбити нашу єдність і ослабити нашу силу. Котрі то птиці з під хмарного неба, то кождий бачить і не треба за ними довго оглядатися, а то всякі „Сель-роби", „Наші Слова", „Світла", що без стиду виписують видумки та брехні на наших найвизначнійших діячів, шоб тим способом селянство стратило довіре до партії Обєднання. „Наше Слово" в ч. 31. закидує Ундови, немовби за його згодою спольщено пів мільона українських дітей, немовби Ундівці пруть до угодовства з ворогами нашого народу, називаючи УНДО зрадниками і т. п.

Кілько правди в мазанині „Нашого Слова" і куда тягнуть ті вовки в овечій шкірі, нам добре відомо. І ясне нам, що не друг і не член нашої організації а тільки сам найлютійший ворог може такі брехні виписувати. З місць при наближаючихся виборах стреміти до обєднання всіх українських партій в оден національний бльок, вони ширять роздор і розбивають єдність між народом, шоб розбити нашу силу і ті мандати, котрі маємо здобути, щоб ми стратили в користь ворогів.

Тож Брати Селяне, у кого знайдеться часопис „Наше Слово", „Світло" і всякі інші хліборобські часописи, котрі задармо розсилаються по наших селах і в котрих окрім лайки і всякого свинства нічого путнього не знайдете, не звертайте а нищіть ті числа, щоб до других рук не попались і не завертали чесним людям голови. Зате слід вам негайно передплатити собі щиро селянський часопис „Свободу", в котрій багато поучаючого кождий селянин знайде. Не піддаваймося впливам всяких проидисвітів з під чорного стягу а жиймо одною думкою і при наближаючихся виборах віддаймо голоси на кандидатів, котрих визначить Головний Виборчий Комітет УНДО, а котрі будуть чесно боронити інтереси селянства.

Жулин, 27. грудня 1927.

Микола Маркус.

Хто не може вибирати!

Вибирати не мають права:

1. цілковито чи частинно позбавлені „власновольности", як рівнож несироможні довжники — в часі тривання цього стану;

2. позбавлені батьківської власти на основі судового вироку — в часі тривання цього стану;

3. укарані правосильно судом, коли одночасно постановлено віддати їх під поліцийний дозір чи до дому праці, в часі тривання дозору чи побуту в домі праці, але в кождому разі не менше 3 літ від дня правосильного вироку;

4. правосильно укарані.

В Галичині:

а) за злочинства, передбачені в австр. Карній Уставі, а рівнож за крадіж, розтрату, мошенство і звіданництво §§ 460, 461, 463, 464 і 512 Уст. Карн.);

б) за злочинства, передбачені в § 1 Уст. з дня 28. травня 1881 р. про нечесне поступовання в кредитових чинностях (Ден. п. п. № 47), зглядно в §§ 2, 3 і 4 цісар. роз. з дня 12. жовтня 1914 р. (Ден. п. п. № 275);

в) за злочинства, передбачені в § 1 уст. з дня 25. травня 1913 р. про ударемнення екзекуції (Ден. п. п. № 78);

ґ) за провини, передбачені в § 1, 2, 3, 4 і 5 уст. з 24. травня 1885 з карними постановами про дозвіл сажання в домах примусової праці чи поправи (Ден. п. п. № 89);

д) за провини, передбачені в § 1 уст. з 19. липня 1877 р. з карними постановами за пянство (Ден. п. п. № 67) і в §§ 523 і 524 Кар. Уст., коли засуджено на арешт I

е) за злочинства, передбачені в §§ 66-69 устави з 5. липня 1912 про збройну силу (Ден. п. п. № 128), о скільки злочинство торкається польської збройної сили;

ж) за злочинства, передбачені в уст. з 2. липня 1920 р. про воєнну лихву (Ден. Уст. № 67 поз. 449), коли засуджено в такій мірі, як за мошенство;

з) за провини, передбачені в уст. з 26. січня 1907 р. про охорону виборів (Ден. п. п. № 18) — в часі означенім в § 14 тієї уст.;

) за злочинства, передбачені в §§ 11, 18 і 19 уст. з 16. січня 1895 р. про торгівлю живністю (Ден. п. п. № 89 з 1897 р.).

Позбавлення права виборности устає: за злочинства, перечислені в § 6 т. 1-10 уст. з 15. листопада 1867 р. (Ден. п. п. № 131) від моменту відбуття кари; за злочинства, що потягли за собою що найменш пятилітню зявницю — по 10 роках від моменту відбуття кари; за інші злочинства — по 5 роках, а за провини — по 3 роках.

Не мають права вибирати: до Сойму, — кому до 5. грудня ц. р. не минуло 21 літ і хто оселився в обводі після 4. грудня 1927 р., а до Сенату, — кому до 5. грудня ц. р. не минуло 30 літ і хто оселився в обводі після 4. грудня 1926 року.

Хто лише обвинувачується в злочинстві, але судового вироку ще не було, — той може вибирати.

На Холмщині, Волині Поліссю:

а) за злочинства на кару, яка спричинює позбавлення чи обмеження в правах (§§ 25-30 Код. Карн.) а рівнож позбавлені прав в силу кодексу кар. головних та поправчих;

б) за злочинства, означені в арт. 79 ч. 2 (споневірання тіла помершого), 14 (перекупств урядовця) 158-160) фальшиве зізнання, 168 ч. 2 т. 2 (укривання злочиня) 212 ч. 2 (торг хлібом з домішкою шкідливих субстанцій), 274-276 (жебрацтво), 277 ч. 2 (фальшива збірка на костел, церкву), 279 (приналежність до злочинної банди). 230 ч. 2 (ласолюбство), 282 (примушування особи до 17 л. до неморального заняття). 351 і 352 (штемплеві злочинства), 420 т. 2 (знущання над неповнолітніми). 427-432 (підроблення, фальшування, фабрикація монет те цінних паперів), 433 ч. 2 (систематичне відклеювання штемплевих значків) 434 і 435 ч. 2 (підроблювання і підчистка варт. значків), 438-441, 442 ч. 3 (фальшування, присвоєння, підроблення правних документів), 445-446 (фальшиве зізнання чи запис в актах і урядових книгах), 466 вбивство плоду вагітної жінки) 500 ч. 1, т. 2 (замкнення в домі роспусти непроститутки), 502 ч. 2 (крадіж дитини в цілях неморального зиску), 505 ч. 1 (забрання насильно дівчини для цілей роспусти), 515 (ласолюбство з підвладною особою), 516 (педерастія), 517 (полові зносини зі спокушеною підвладною особою). 518-519 (кровозмішання), 520-521 (знасилування), 524-529 (намовлення до роспусти), 574 ч. 1 і 2 — 578 (крадіж чужого майна), 580, 591-592 (мошенство), 6?7-612 (лихварство). 613-614 (використання бланкету з чужим підписом), 615 (вимавлення майна, грошей), 616-619 (купівля краденого чи награбованого), 620 т. 3 (нарушення авторського права), 657 (хабар урядовцеви), 658 (неправні побори урядовця), 665 (надужиття службовими управненнями), 673 ч. 2 (насилування урядовцем в цілях зиску приписів закона), 674 (сфальшування урядовцем відписів актів) кодексу Карного з 1903 року — без огляду на вимір кари;

в) за злочинства, означені в арт. Код. Карн: 284 ч. 2 і 285 ч. 2 (пянство), 289 (недозволена гра в карти, кости і т. і) коли засуджено на позбавлення свободи;

г) за злочинства означені в арт. Код. Карн: 551, 552 ч. 1, 2 і 3, 556-557 (ушкодження апаратів до спроваджування води, газу, електричности, чужого документу, кореспонденції, телеграфу, телефону, публичних водних доріг, шлюзи, мости і т. і.). 558-559 (проти правильного зелізничного руху й пароплавства), — коли засуджено щонайменш на 3 місяці вязниці;

д) за злочинства, передбачені в Код. Карн. в ч. XXXII (приписи охорони границь Держави), XXXIII (поборювання воєнної лихви) і XXXVI (приписи про доходовий та маєтковий податок), — коли засуджено на кару вязниці чи острішу;

е) за злочинства, передбачені в Код. Карн. в ч. IV (протиділання виборам до Сойму) і XXXVII (устава про кооперацію), — коли засуджено на кару вязниці, яка то кара замінює дім поправи;

ж) за злочинства, передбачені в устав з дня 20. лютого 1920 р. про загальний обовязок військової служби (Ден. Уст. № 20 поз. 104), коли засуджено на кару вязниці;

з) за провини, передбачені в декреті з дня 8. січня 1919 р. про протиділання виботам до Сойму та виконування посольських обовязків (Ден. Прав № 5 поз. 96) — коли засуджено на позбавлення свободи;

і) за злочинства, які полягають на лихварському визискові — тоді засуджені не можуть вибирати протягом 3 літ після відбуття кари.

Різдвяні думи.

В ТУ НІЧ

Не хиліть в ту ніч на руки
тернем спутане чоло,
не слухайте, що вам круки
крачуть в вухо: все пройшло...

І не думайте, що Ірод
Слово вбе своїм мечем,
що даремне Рахиль-мати
аж заходиться плачем...

Що як кров пливе ріками,
Як хтось нищить все змієм,
то вже й та зоря погасла
що веде до Вефлеєм...

Ні! Під стріхи сонце гостем
і новий голосить вік:
Родиться життя наново:
Бог родиться — чоловік!

Будьте в вірі як три волхви,
що безмежний пряли шлях!
Йдіть до Нього! Йдіть під стріху!
Він — Бог Правди — не поляг!

І кладіть у дарі серце,
що геть кровію зайшло...
Не хиліть в ту ніч на руки
терням спутане чоло!..

* * *

...і засвітиться віконце
і запахне ялівцем
і внесе дідух до хати
батько з радісним лицем...

І засядуть мати, братя,
стара неня і сестра...
І возьмуть просфору в руки.
„Мамо, може вже пора?..."

І засядуть до вечері
і запахне сном дідух.
хтось під вікнами затягне
стару — давну коляду...

І буде весело в хаті.
Комусь слізонька з очий:
— Мамо, що ти? — тихо стане...
— Там, в чужині — там мій син ..

І затягнуть шубки братя,
полетять кудись в село —
...Зір буде богато ясних,
шитих сріблом в синє тло...

Сам остане батько — мати
і тихенько: Бог зійшов...
. . . .

— а далеко на чужині
син заплаче гірко знов...

Пінчів 22/XII.

Курдидик Анатоль

Вся коляда для „Рідної Школи“!

Всі Кружки, Читальні, „Січи“, „Соколи“, Кооперативи, співацькі, музичні і аматорські гуртки, вся українська молодь і дітвора та поодинокі громадяне колядують і жертвують тільки на Рідну Школу“ і гроші пересилають прямо до Централі на адресу: „РІДНА ШКОЛА“ У ЛЬВОВІ, РИНОК Ч. 10.

З життя Лемківщини.

Культурно-освітний рух в Сяніччині. Будова „Народнього Дому“ в Сяноці.

Організаційне життя сяніцької землі оживилось в останньому часі. Почалося з кооперативного свята, якого особливістю був селянський хор з Новосілок біля Сянока, вміло вишколений о. Ст. Менцінським, місцевим парохом. В „день свободи“, 1. листопада, вплели тутешні громадяне теж свою китицю у вінок слави для борців за народню волю. Відправлено богослуження з панахидою, а відтак відбулися загальні збори Кружка „Рідної Школи“, які самі промовляли, що те, чого ми не осягнули мечем, мусимо здобути постепенно, в першу чергу рідним шкільництвом. Зі звіту показалось, що „Рідна Школа“ вимагає поширення своєї організації по громадах повіта, що буде завданням нової старшини Кружка, якого провід спочиває тепер у руках фахового громадянина педагога. Кружок удержує бібліотеку для дітей, зложену з около 200 книжок. Під проводом о. крилош. Константиновича працює у сяніцькім повіті повітовий плебісцитовий комітет в справі народнього шкільництва, а правної поради в справі шкільництва уділяють в канцелярії адв. д-ра Волод. Константиновича в Сяноці.

Читальня Т-ва „Просвіта“ в Сяноці є осередком культурного життя частини місцевого українського громадянства. Філія „Просвіти“ пригадалася громадянству, відбуваючи свої загальні збори в дни 8. грудня, а вечером тогож дня відсвяткували ми день „Просвіти“, сполучене з виставою аматорського гуртка з Боська, що під проводом о. Головача відограв „Сватання на Гончарівці“. В антрактах пописувався селянський хор з Новосілок.

КОМУНІКАТИ.

До б. віденських Січовиків!

З нагоди 60-тих роковин заснування Товариства „Січ“ у Відні (1868 1928) підготовлюється випуск „Ювілейного Збірника“, що вийде в першій половині 1928 р. Звертаємося отсим до всіх бувших Січовиків, охочих до співпраці, з проханням о спомини зі студенських часів, причинки до історії „Січи“, як рівнож о праці з обсягу белетристики. Зокрема дуже пожадані є спомини про тих Січовиків, які полягли у визвольних змаганнях, подані хочби в найкоротшій формі. Письма слати до 29. лютого 1928. на адресу: Ukrain. Stud. Verein Sitsch“ Wien XVIII. Therésieng. 15. Одночасно просимо всіх бувших Січовиків віденської „Січи“ о подання своїх теперішних адрес. — За Ювілейний Комітет: Ю. Вітошинський голова, Володимир Янда секретар.

КОМУНІКАТ.

В справі фонду военних вдовиць і сиріт.

На численні подання і запити вдів і сиріт по членах Української Галицької Армії повідомляємо: у Львові є окреме товариство „Український Фонд военних вдовиць і сиріт“. Головою того Товариства є проф. Кирило Студинський. Не зважаючи на особисті й письменні інтервенції нашого Товариства в справі урухомлення цього так конечного Товариства, нам не вдалося дістати навіть відповіді в тій справі. Тому радимо звертатися в справах допомоги на адресу голови Т-ва „Український Фонд военних вдовиць і сиріт“ проф. К. Студинського, Львів, вул. Чарнецького ч. 26.

За Укр. Краєве Товариство опіки над інвалідами у Львові: Д. Паліїв, м. голова. Т. Мартинець, секретар.

Новинки.

— ЗІ СВЯТОМ РІЗДВА ХРИСТОВОГО редакція „Свободи“ пересилає всім своїм передплатникам, читачам, прихильникам і всім чесним українцям щирі побажання веселих свят. Христос раждається!

— **Конфіската „Свободи“.** Перше число „Свободи“ було сконфісковане. Тому що несконфіскований матеріял мусіли ми видати як число 2-е, просимо Вп. Читачів 1-го числа не рекламувати

— **Підвищення податків.** Появився розпорядок президента польської республики в справі дальшого побирання надзвичайного 10-процентового додатку від безпосередних податків, стемплевих оплат, спадкового податку і даровизни Податкова підвишка призначена на удержання буджетової рівноваги. При теперішній державній господарці доходи з податків були за малі, щоби покрити державні видатки.

— **Мельдунковий примус.** Польське міністерство внутрішних справ виладжує проект розпорядку про пашпорти (доводи) і зголошення (мельдунки). Новий розпорядок не має заводити пашпортового примусу, але зате буде обовязувати мельдунковий примус. Та всежтаки розпорядок усталює форму пашпортів. Бо хоч нема пашпортового примусу, то треба мати документ при мельдуванню.

— **Релігійні свята в Радянщині.** Більшовицький уряд установив для всього Радянського Союза 7 релігійних свят додатково до тих, що встановлені до тепер радянськими законами. Як доносять радянські ґазети, при всеукраїнській раді професійних спілок у Харкові відбулася нарада, що застановлялася над цею постановою. Вона рішила святкувати на Україні день 2. мая замісць свята першої Пречистої (15. серпня). У звязку з цим для України залишаються такі релігійні свята: страстна субота, другий день Пасхи, Трійця, Спас і два дні Різдва — разом шість релігійних свят, які обходяться по старому календарі.

— **Горять панські палати.** В селі Дикові пов. Тарнобжеґ згоріла минулого тижня старинна палата ґр. Тарновського. Вогонь вибух в ночі, як мешканці спали, і тому ратунок був неможливий. Палата згоріла майже до тла, причім погибло 12 осіб, переважно зі служби і гостей. Жертвою вогню впала велика бібліотека і збірка цінних образів. — В Милівці-Бринцях пов. Теребовля згоріла палата львівського воєводи ґр. Борковського Вогонь повстав на стриху, де находилась бібліотека і музей. До гашення пожежі причинилися пожарні сторожі із сусідних сіл. Уратовано тільки часть партеру.

— **Не довго натішився.** Перед карним судом в Гуті королівській на Шлеску розпочалася розправа проти почтового урядника Кароля Кеслера, що вбрав на почті півтора міліона золотих на шкоду державного скарбу. Кеслер, як відомо, утік до Німеччини, однак німецька влада його арештувала і видала польському судови. Майже цілу вкрадену суму відобрано назад, бо бракує тільки кількадесять тисяч золотих, які Кеслер стратив зі своїми спільниками. Вони також відповідають тепер разом з жінками перед судом.

— **Господарські сини вломниками.** В селі Хохлові пов. Сокаль два господарські сини Степан Смалій і Михайло Кідима вломилися в ночи до місцевої кооперативи і обікрали її на 120 зл. Справою занявся суд.

— **Залізничий урядник** в Здолбунові Володимир Кароль спроневірив 40.000 зл. на шкоду залізничого скарбу і стративши їх, сам віддався в руки суду.

— **Цигани замерзли.** В лісі коло Бєльска заложили цигани обоз. Коли рано робітники переходили крізь той ліс, найшли чотирох циганів замерзлих на смерть. Чотирох інших циганів, що давали ще знаки життя, відвезено в грізнім стані до шпиталю.

— **Траґедія на дні моря.** Коло пристані Ню-Йорку наїхав военний корабель на підводну лодку, в якій находилась залога із 34 людей. Ушкоджена лодка пішла на дно моря, однак американці постановили її добити в надії, що часть залоги лишилась при життю. Нурці обвязали її дротяними линвами і ратункові кораблі вже тягнули її на верх. Однак з причини бурі линви пірвались і лодка впала знову на дно. Спущені нурці стукали до стін лодки і чули, що із середини люди відзивалися. тоді почали помпувати рурами воздух до лодки, щоби люди мали чим дихати. Та згодом переконалися, що даремна всяка надія, бо воздух, який виходив із середини лодки, був цілком затроєний, отже нещасні моряки перестали жити.

— **Двічи засуджений на смерть.** Окружний суд в Ґродні засудив на смерть бандита Владислава Сташкевича, що убив у потязі директора лісів Ґадовського, ограбив і викинув з ваґону. Опісля убив білостоцького купця Вайнштайна. Президент Мосціцкі уневажнив цей присуд і зарядив нову розправу, яка відбулася недавно в Білостоці. І цей суд засудив Сташкевича також на кару смерти. Тепер вже його повісять.

— **273 літ тюрми.** В Луцьку скінчився процес 57 осіб, обвинувачених за приналежність до комуністичної партії. Десятьох обвинувачених засуджено на кару вязниці по 8 літ, 9-х на кару вязниці по 6 літ, двох на кару по 5 літ, 12 на кару по 4 роки, чотирьох на кару по 3 роки, сімох на кару по 2 роки. Крім того одного засуджено на 3 роки, трьох на кару по 2 роки дому поправи

— **Син убив батька.** В понеділок 26. грудня на Богданівці під Львовом, Михайло Костирко вбив вистрілом з револьвера свого 64-літнього батька Івана. Вбийник зізнав, що батько пропивав заробок, не давав нічого на удержання родини. Коли батько, вернувши з шинку, счинив авантуру з матірю, син вийняв револьвер із шафи, приложив дуло майже до голови батькови і вистрілив двічи. Потім сам хотів убити себе, але брат перешкодив йому. Костирка відставлено до вязниці.

— **Пожежа, що тревала 15 літ.** В копальні брунатного вугля коло Чіти, на Сибірі, вибухла 1912 р. пожежа. Робітники повитягали з копальні машини, а вогонь лишили. Він горить під землею доси і знищив за 15 літ 60 міліонів тон вугля. Тому пять літ позатикали всі отвори, що ведуть до копальні, і здавалося, що тим способом здуситься пожежу. Тимчасом недавно завалився залізнодорожний шлях на просторі 30 метрів а спід землі вибухнув дим і вогонь як з вулькану. Показалось, що вогонь горів безнастанно 15 літ, знищив величезну жилу вугля на просторі трьох кільометрів і дістався до залізничого шляху. Тепер гашення цеї підземної пожежі буде коштувати 300 тисяч рублів, отже двайцять разів більше, ніж коштувалоб перед 15 роками.

— **Православні і вибори.** На нараді у варшавського православного митрополита Діонізія, на якій між іншими був архимандрит почаївської лаври Дамаскин, порішено, що православне духовенство має получитися при виборах з українськими і білоруськими поміркованими (угодовими) ґрупами. Уложено свою лісту кандидатів. Виборчою акцією буде кермувати окремий орґанізаційний комітет.

— **Аґітація безбожників.** В часі Різдвяних свят товариство безбожників у Радянщині приготовилося до великої аґітації. Мають відбуватися протирелігійні демонстрації з богохульними сценами. На міських площах будуть показувати протирелігійні кінові образи, виголошувати протирелігійні промови. На селах піде також подібна аґітація, якою більшовики виховують народні маси для комуністичного ладу.

— **Не мають куди втікати.** Між Польщею і Злученими Державами Америки заключено умову в справі виміни кримінальних злочинців. Згідно з тим договором, злочинців, що повтікали до Америки, американський уряд буде арештувати і передавати польській владі.

— **Не вільно клястись.** Мійська рада м. Бокстель в Голяндії видала заборону проклинатись і вживання в звичайній розмові клятьби в імени Бога. Ті, що не будуть до того розпорядку стосуватись, будуть карані арештом до 6 днів і штрафом. Бокстель не є першим містом в Голяндії, що впровадило таку заборону. Це заведено вже в кількох місцевостях.

Із судової салі.

Відгомін справи Собінського.

В дні 30. грудня 1927 р. відбулася перед Окружним Карним Судом у Львові, як відкличним Трибуналом для проступків, розправа проти Теодора і Степана Яцурів, та Івана Бадівського заступлених через адвоката д-ра Ол. Марітчака о проступок з § 32 патенту о ношенню збруї, в наслідок відклику Прокуратора від увільняючого вироку Повітового Суду С. Ш. у Львові з дня 26. жовтня 1927. — Подана вище справа стояла у звязку зі справою Собінського, в якій слідство проти згаданих обвинувачених застановлено по кількамісячній слідчій тюрмі. — Після переведеної апеляційної розправи Трибунал затвердив увільняючий вирок Суду І. інстанції

Розправа проти відповідального редактора „Громадського Голосу“.

В днях 16 і 23 грудня 1927 відбулася перед Повітовим Судом С. Ш. у Львові карна розправа проти відповідального редактора „Громадського Голосу“ Степана Терлецького внаслідок обвинувачення прив. обвинителя Д-ра Романа Дашкевича, заступленого адвокатом Д-ром Ол. Марітчаком о прост. з арт. 61. пресового декрету. Підставою обвинувачення було непоміщення спростування Д-ра Романа Дашкевича на артикул „Гром. Голосу“, в котрім подано незгідні з правдою уваги що до діяльности Д-ра Дашкевича.

Після переведеної розправи запав проти обвинуваченого вирок, яким засуджено Степана Терлецького за непоміщення згаданого вище спростування на кару арешту через 14 днів із заміною на гривну в квоті 80 зол. та на поношення коштів карного поступовання. Обвинений зголосив проти засуджаючого вироку відклик.

ДОПИСИ З КРАЮ

ТУРКОТИН пов. Перемишляни. (Виборче крутійство.) При громадських виборах вибрано в нас 11 українців і 5 поляків. Це дуже занепокоїло нашого війта наказняка Яна Матіяша, хоч він не є війтом, тільки заступником, бо війтом в нас є дідич Адамович, але урядує за него Матіяш. Проти цього вибору він вніс протест, але на тім дуже зле вийшов, бо воєвідство зарядило доповняючі вибори третього кола, звідки він став був радним. Сі вибори відбулися так зорґанізовано, що наш війт не вийшов тепер навіть радним. А як довідалася о тім війтиха, давай з рейвахом до війта: „ой та на що ти протестував“, але її потішив громадський поліцай Василь Кузьмінський, що за келішок горівки і кусник ковбаси готовий на всяке хрунівство. Він перервав розпуку нашої війтихи і обоє внесли знову протест до воєвідства. Ой, крути, верти, а мусиш вмерти. **Свій.**

ОПАКА пов. Дрогобич. (Нагінка на „Луги“.) Дня 22. грудня три постерункові з Підбужа перевели ревізію у видiлових новозаложеного товариства „Луг“ а то у голови Юзя Рештаря, секретаря Ілька Пріцака і скарбника Петра Дуба. У Пріцака перетрусили цілу хату і забрали всі Лугові книжки та папери (протоколярні та касові книжки і т. п.), сконфіскували членські вкладки, а також книжку „Історія України“. Опісля поліціянти зайшли до читальні „Просвіти“, перекинули цілу бібліотеку, але нічого не взяли. Вечером прийшов командант поліції і заявив, що читальня є закрита, тому що вона є в порозумінню з „Лугом“. Є це самоволя поліції, бо тов. „Луг“ заложено за дозволом староства. Проти поведення поліційних орґанів внесено протест. **Член.**

ЧОРНОКІНЦІ ВЕЛИКІ, пов. Копичинці. (Свято „Просвіти“.) Дня 22. грудня відбулося заходом місцевої читальні Свято „Просвіти“. Місцевий парох о. Л. Ольшанський відправив панахиду за померших членів читальні а вечером відбувся концерт. Вступне слово виголосив управитель школи п. Ол. Синенький, а потім слідували деклямації шкільних дітий і хорові співи. Найбільше враження зробили хорові продукції, виконані хором без нот, так що на бажання численно зібраної публики кожду пісню треба було повторяти. Що хор так гарно співав, це заслуга п. Мих. Бернатовича, місцевого дяка, який вложив багато праці у вивчення хору та старанне приготування хорових точок концерту. Нарід одушевлений цим просвітним святом і вдячний тим одиницям, що його влаштували мимо кирині місцевих радикалів, які всіми способами старалися до того недопустити. **Просвітянин.**

ХОХЛІВ пов. Сокаль. (Кому служать сельробівці.) Є в нашім селі сельробівський аґітатор Йосафат Лупась, бувший американець, що баламутить людей своєю киринною роботою і хоче повалити молочарську спілку в Довжневі та Гільчу а закладає філію польської молочарської спілки в Жнятині. На жаль, є такі дурні люди, що дають йому водити себе за ніс, хоч повинні вже раз зрозуміти, що його кириня, подібно як жида Лейби Бошкера принесе українським громадянам тільки шкоду. Схаменіться, люди, не будьте прихвостнями громадських шкідників, але держіться нашої партії Обєднання, яке одиноке служить народнім інтересам. **Свій.**

Нові книжки.

ЖИТТЯ І ЗНАННЯ, популярно-науковий літературний журнал, ч. 4. містить: Самоосвіта. — Ще про пересаджування збіжжа. — Розвиток економічної думки на Україні. — Людська кров та її прикмети. — Образки з дикої Африки. — Співець національної боротьби. — Скарби укриті в камяному вуглі. — Дмитро Багалій. — На Камчатку. — Бурсак. — Видає Т-во „Просвіта“, Львів, Ринок ч. 10. Річна передплата 18 зол.

ВІСТИ З ЛУГУ, письмо присвячене Луговим і Січовим справам, просвіті і науці, ч. 1. Львів, вул. Коперника 5

ЗВІДОМЛЕННЯ З ДІЯЛЬНОСТИ ТОВ. „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР" у Львові за час від 24. листопада 1924 до 30. листопада 1927 р. — Львів 1927. — Сторін 86.

ОПОВІСТКИ.

Переписка Адміністрації. Хто з наших Вп. Передплатників надав у дні 22. грудня 1927 р. на почті Мельниця над Дн. квоту 2·20 зол. почтовою складанкою Видавничої Спілки „Діло" для „Свободи" (ч. П. К. О. 143.322), а мабуть через неувагу, замісць подати в належнім місці свою адресу, подав адресу Видавничої Спілки „Діло", зволить негайно подати свою власну адресу до Адміністрації „Свободи". 1—1

Видає Спілка „Діло", зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Волод. Целевич. — З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.